

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta

Complectens Quæstiones, Qvæ Dispvatæ Dicvntvr, & Quæstiones
Quodlibetales, siue Placitorum eiusdem S. Thomæ

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

Vtrum tota corporalis creatura gubernetur prouidentia diuina mediante
angelica.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72780](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72780)

¶ 3 Præf. Illud qd dat bonis in præmiū, nō cōuenit malis: sed hoc bonis i pmiū re pmittit, q a Deo gubernent. Pl. 34. Oculi Dñi sup iustos &c. ergo &c.

SED CONTRA, Nullus punit iuste eos qui nō sunt de suo regimine: sed Deus iuste punit malos pro his in qbus peccant, ergo ipsi eius regimini subduntur.

RESPON. dicendum, quod diuina providentia se extendit ad homines dupliciter, vno modo in quantum ipsi prouidentur, alio modo in quantum ipsi prouidentes fiunt. Ex hoc autem, q prouidendo deficiunt, vel rectitudinē seruant, boni vel mali dicunt: ex hoc autē quod prouidentur a Deo, eis bona vel mala præstātur, & fm quod ipsi diuersimode se habēt in prouidendo diuersimode, puidet eis a Deo. Si autē rectū ordinē in prouidēdo seruant, & in eis diuina providentia ordinē seruat cōgruū humanæ dignitati, vt. Cnihil eis eueniat quod in corū bonum non cedat, & quod oīa quæ eis proueniunt, eos in bonū promoueat, secundū illud quod dñ R om. 8. Diligentibus Deū oīa cooperantur in bonū: si autē prouidendo ordinem non seruant quod congruit creaturæ rōnali, sed prouideant fm modū brutorum animalū, & diuina providentia de eis ordinabit fm ordinē, qui brutis cōpetit, vt. sea, quæ in eis, vel bona vel mala sunt, non ordinentur in corū bonum proprium, sed in bonum aliorum, secundū qd in Psal. 48. dñ homo cum in honore esset non intellexit &c. Ex hoc patet quod altiori modo diuina providentia gubernat bonos, quam malos, mali. n. dum ab vno ordine prouidentia exeunt, vt. f. Dei voluntatē non faciunt, in alium ordinem dilabuntur, vt. f. de eis diuina voluntas fiat: sed boni quārum ad vitrumque sunt in recto ordine prouidentia.

AD PRIMUM ergo dicendum, qd secundū hoc dñ Deus derelinquere malos, nō qd oīno sint ab eis prouidentia alieni: sed qd corū actus nō ordinat in corū promotionem, & præcipue quantum ad reprobos.

AD SECUNDUM dicendum, quod angeli qui sunt deputati hominibus ad custodiam, numquam totaliter hominem dimittunt: sed dicuntur dimittere in quantum ex iusto Dei iudicio permittunt eum cadere in culpam vel pœnam.

AD TERTIUM dicendum, quod specialis modus providentia re promittitur bonis in præmium, & hoc non competit malis, vt dictum est.

ARTICVLVS VIII.

Vtrum uniuersa corporalis creatura diuina providentia gubernetur, media angelica creatura.

1. par. q. 22. art. 3. Et q. 110. art. 1.

34. moral. ca. pit. 26. ante med.

Cap. 29. non remote a prin.

Lib. 4. de sacra. part. 2. cap. 9.

¶ OCTAVO queritur, vtrum tota corporalis creatura gubernetur prouidentia diuina mediāte angelica creatura. Et vñ quod non, quia Iob. 34 dicit, Quem cōstituit aliū super terrā, aut quē posuit sup orbem, quem fabricatus est: super quo dicit Gregorius, mundū quippe p semetipsum regit, quē per seipsum fabricatus est, vel condidit, ergo Deus non gubernat corporalē creaturam mediāte spiritali.

¶ 2 Præf. Damas. dicit 2. lib. qd nō est cōueniēs aliū esse factore & aliū gubernatore: sed solus Deus est factor corporaliū creaturarum immediate, ergo & ipse corporales creaturas sine medio gubernat.

¶ 3 Præf. Hug. de sancto Victore dicit in lib. de Sacra. quod diuina prouidentia est eius prædestinatio, quæ est summa sapiētia & summa bonitas: sed summum bonum, siue summa sapientia nulli communicatur, ergo nec prouidentia, non ergo mediātibz creaturis spiritalibus prouidet corporalibus.

¶ 4 Præf. Secundū hoc corporales creaturæ regun

tur prouidentia quod ordinantur in finem per suas naturales operationes quæ consequuntur naturas determinatas ipsorū. Cū igitur a spiritalibus creaturis non sint naturæ determinatæ naturalium corporum, sed a Deo immediatæ, videtur quod non regantur mediātibz substantijs spiritalibus.

¶ 5 Præf. Aug. 8. super Gen. ad literā distinguit duplicem operationē prouidentia: quarum vna est naturalis, alia voluntaria: & dñ, quod naturalis est, quæ hgnis & herbis dat incrementum: voluntaria uero est, quæ est per angelorum & hominum opera, & sic patet quod omnia corporalia naturalis prouidentia operatione reguntur, non ergo gubernantur mediātibz angelis, quia sic esset prouidentia voluntaria.

¶ 6 Præf. Illud quod attribuitur aliī rōne siue dignitatē, non conuenit ei quod similem dignitatē nō habet: sed sicut dicit Hiero. magna est dignitas annularum, vt vnaquaque habeat angelum ad suā custodiam deputatum, hæc autem dignitas in corporalibus creaturis non inuenitur, ergo nō sunt committæ prouidentia & ordinationi & angelorum.

¶ 7 Præf. Horū corporalū effectus & debiti cunctis frequēter impediuntur: sed hoc non esset si mediātibz angelis gubernarentur: quia aut defectus illi acciderent eis volentibus, quod esse non potest, cum essent ad contrarium constituti, scilicet ad gubernandum naturas in suo debito ordine: aut acciderent eis nolentibus, quod iterum esse non potest, quia beati non essent, si aliquid eis nolentibus accideret.

¶ 8 Præf. Quāto aliqua creatura est nobilior & potentior, tanto habet perfectiorē effectū: cause autē maiores tales effectus produciunt quod possunt cōferuari in esse, etiam remota operatione cause pæcēris: sicut cultellus remota operatione, non ergo multo fortius effectus diuini per se ipsos habere possunt absque alterius cause producente operatione, & ideo non indigent p angelos gubernari.

¶ 9 Præf. Diuina bonitas ad suam manifestatōem totum condidit vniuersum, fm illud Pron. 16. Vniuersa pp semetipsum operatus est Dñs, magis autē manifestatur diuina bonitas, ut dicit Dion. in diuinitate naturarum, quam in numerositate earū q causantur naturarum, & pp hoc ē non facit oēs creaturas rōnales vel per se existentes: sed quādam rōnales & quādam per se existentes: & alias existētē in alio, sicut accidentia, ergo vs quod ad maiorem sui manifestatōem non solum condidit creaturas quæ indigēt alieno regimine: sed etiam aliquas quæ nullo regimine indigent: & sic idem quod prius.

¶ 10 Præf. Duplex est creaturæ actus, scilicet primus & secundus, primus autem est forma & esse quod forma dat, quo forma dicitur primo primus, & esse secundo primus: secundus autē actus est operatio: sed res corporales secundum actum primum sunt immediate a Deo, ergo & actus secundus immediate causantur a Deo: sed nullus gubernat aliquid nisi in quantum est causa operationis eius aliquo modo, ergo huiusmodi corporalia non gubernantur mediātibz spiritalibus.

¶ 11 Præf. Duplex est modus gubernationis, vna per influentiam luminis, siue cognitio, sicut magister regit scholas & rector ciuitatem: alius per influentiam motus, sicut gubernator nauim: sed spiritalis creaturæ non gubernant creaturas corporales per influentiam luminis receptam siue cognitionis: similiter nec per influentiam motus, quia motus uens oportet esse cōiunctum mobili, vt phisicū.

do, quo in Deo sunt, & ideo inter nomina quæ de Deo dicuntur, talis apparet differentia, quod illa quæ absolute aliquâ perfectione exprimitur, creaturis sunt cõicabilia, illa vero quæ exprimitur cum perfectione modum quo inveniuntur in Deo creaturæ, cõmunicari non possunt, ut omnipotentia, summa sapiëntia, summa bonitas, & hmoi: & ideo patet quod quàmuis summum bonum creaturis non communicetur, tamen providentia communicari potest.

AD QUARTVM dicẽdũ, quod quis institutio naturæ per quã res corporales inclinant in finẽ, sit immediate a Deo, tñ earum motus & actio põt esse mediãtibus angelis: sicut etiam rones seminales sunt in natura inferiori tantum a Deo, tñ per providentiam agricolæ adiuvantur, ut in actum exeant: unde sicut agricola gubernat pululationẽ agri, ita per angelos ois administratio creaturæ corporalis administratur.

AD QUINTVM dicẽdũ, quod naturalis providentiæ operatio dividit cõtra voluntariã ab Augustino secundũ considerationẽ proximorum principiorũ operationis: quia alicuius operationis diuinæ providentiæ subiacetis proximũ principiu est natura, alicuius vero voluntas: sed remotu principium omniu est voluntas ad minus diuina: unde ratio non procedit.

AD SEXTVM dicendum, quod sicut omnia corporalia diuinæ providentiæ subiacent, & tamen dicitur ea esse de hominibus tantum propter specialem providentiæ modum, ita etiam quàmuis omnia corporalia angelorum gubernationi sint subdita, quia tamen specialius ad hominum custodiam deputantur, hoc attribuitur animarum dignitati.

AD SEPTIMVM dicẽdũ, quod sicut voluntas Dei gubernantis nõ est cõtra defectus q in rebus sunt, sed permittit eos: ita et ois est de voluntatibus angelorum, quæ diuinæ voluntati cõformantur perfecte.

Lib. 6. cap. 2.
& 1.

AD OCTAVVM dicẽdũ, quod sicut dicit Avic. in sua Metaphysica, nullus effectus põt remanere si auferatur id quod erat causa eius, inquantũ hmoi: sed in causis inferioribus quædã sunt causa fiendi, quædam efficiendi, & dicitur causa fiendi quæ educit formam de potentia materie per motum, sicut faber est causa efficiens cultelli, causa vero efficiendi rei est illud, a quo esse rei dependet per se, sicut esse luminis in aere dependet a sole. Ablato ergo fabro cessat ipsum fieri cultelli, non autẽ esse eius, absente vero sole, cessat esse luminis, in aere: & similiter actione diuina cessante, esse creaturæ omnino deficeret, cum Deus non sit solum causa fiendi rebus, sed etiam efficiendi.

AD NONVM dicẽdũ, quod ista cõditio nõ est in creatura possibilis, ut habeat esse sine aliquo conservante: hoc nõ roni creaturæ repugnat, quæ inquantũ hmoi esse causatum habet, ac per hoc ab alio dependens.

AD X. dicẽdum, quod plura requiruntur ad actum secundum, quã ad actum primũ: & nõ nõ est incõueniẽs, ut aliquid sit causa alicuius, quantum ad motum & operationem, quod non sit causa eius quantum ad esse.

AD XI. dicẽdum, quod spiritualis creatura gubernat corporalem per influentiam motus, nec oportet propter hoc quod omnibus corporalibus cõiungatur: sed eis solum quæ immediate mouent. (corporibus primis, nec eis coniunguntur ut formæ, sicut quidam posuerunt: sed sicut motores tantum.)

AD XII. dicẽdũ, quod diuinæ providentiæ & bonitatis magnitudo magis manifestatur in hoc quod inferiora per superiora gubernant, quã si oia gubernaret immediate: quia secundũ hoc quãtũ ad plura diuinæ bonitatis pfectio creaturis cõicaf, ut ex dictis patet.

In corp. art.

F AD XIII. dicendum, quod cum per alterum aliquid fieri dicitur, hæc præpositio per, importat causam operationis, sed cum operatio sit mediãt inter operantem & operatum, potest importare causam operationis secundum quod terminatur ad operatum, & sic per instrumentum dicimus aliquid fieri, vel secundum quod exit ab operante, & sic dicitur aliquid fieri per formam agentis. non enim instrumentum est causa agentis, ut agat: sed forma agentis solum vel aliquis superior agens, instrumentum vero causa est operato quod actione agentis suscipitur. Cum ergo dicitur quod Deus per se solum eũta disponit, ly per, denotat causam dispositionis diuinæ, secundum quod exit a Deo disponente, & sic per se solum dicitur disponere: quia nec ab alio superiori disponente mouetur, nec per formam extraneã, quæ non sit ipse disponit, sed per propriam bonitatem.

ARTICVLVS IX.

Utrum diuina providentia corpora inferiora disponat per corpora caelestia.

NONO queritur, utrum diuina providentia disponat corpora inferiora per corpora caelestia. Et vñ quod non, quia ut dicit Damasc. in 2. libro. aut dicitur, quoniam ipsa scilicet superiora corpora non sunt causa alicuius eorum, quæ sunt, neque corruptionis eorum, quæ corrumpuntur, ergo sic hæc inferiora sunt generabilia & corruptibilia, non disponuntur per superiora corpora. sed dicendum, quod dicuntur non esse causa horum, quia non inducunt in his inferioribus necessitatem.

¶ 2. Sed contra, si effectus corporis caelestis impeditur in his inferioribus, hoc non potest esse nisi per aliquã dispositionem in his inuentam. sed hæc inferiora per illa superiora gubernantur, oportet etiam illam dispositionem impediẽtem in aliquo virtutem corporis caelestis reducere, ergo impediẽtia non potest esse in his inferioribus, nisi inquantũ virtutem superiorum: & ita si superiora habent necessitatem in suis motibus etiam in inferioribus necessitatem inducent, si a superioribus gubernentur.

¶ 3. Præter. Ad completionem alicuius actionis sufficit agens & patiens: sed in istis inferioribus mouentur virtutes actiue naturales, & etiam passivæ, ergo ad eorum actiones non exigitur virtus corporis caelestis, ergo non disponunt mediãtibus corporibus caelestibus.

¶ 4. Præter. Aug. dicit quod in rebus inuenitur aliquod actum & non agens, sicut sunt corporalia, aliquod vero agens & non actum, sicut Deus, aliquod utroque agens & actum, sicut spirituales substantiæ: sed caelestia corpora sunt corpora pura, ergo non habent virtutem agendi in hæc inferiora, & sic inferiora mediãtibus non disponuntur.

¶ 5. Præter. Si corpus caeleste agit aliquid in hæc inferiora, aut agit inquantũ est corpus per formam corporalem, aut per aliquid aliud: non inquantũ est corpus, quia sic agere culbet corpori commoveret, quod non videtur secundum August. ergo agunt, agunt per aliquid aliud: & sic illi in corpora virtuti debet attribui actio: & sic idem quod prius.

¶ 6. Præter. Quod non cõuenit priori, non cõuenit posteriori: sed sicut Cõmẽtator dicit in lib. de Substantia orbis formæ corporales p̄supponunt dimensiones interminatas in materia, dimensiones autem non agunt: quia quantitas nullius actionis principiu est, ergo nec corporales formæ sunt principia actionũ: & sic nullũ corpus agit, nisi per virtutem in corpo-